

Bibliography:

1. Deuze M. Understanding the impact of the Internet: On new media professionalism, mindsets and buzzwords. *EJournalist*. 2001. Vol. 1, no. 1.
2. Тонкіх І. Інтернет-журналістика. Жанри в інтернеті : навч. посіб. Запоріжжя, 2017. 130 с.
3. Цимбаленко Є. Інтеракція як концептуальне поняття медіакомунікацій. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2013. Т. 51. С. 142–146.
4. Євсєєв О. Створення інтерактивних медіа : навч. посіб. Харків, 2015. 136 с.
5. Рябічев В. Мультимедіа в інтернет-журналістиці. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2010. Т. 40. С. 67–70.
6. Шевченко В. Мультимедійні історії : навч. посіб. Київ, 2020. 74 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-516-7-2>

**METHODS OF HINDERING SOCIAL COMMUNICATIONS
DURING THE WAR IN UKRAINE****МЕТОДИ ПЕРЕШКОДЖАННЯ СОЦІАЛЬНИХ
КОМУНІКАЦІЯМ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ**

Melnykova-Kurhanova O. S.

*PhD in Social Communications,
Associate Professor at the Department
of Journalism
State University "Kyiv Aviation
Institute"
Kyiv, Ukraine*

Мельникова-Курганова О. С.

*кандидат наук із соціальних
комунікацій,
доцент кафедри журналістики
Державний університет «Київський
авіаційний інститут»
м. Київ, Україна*

Під час війни, зокрема інформаційної, з лютого 2022 року і по сьогодні, кінець 2024 р., російські агресори намагаються перешкоджати українцям у пошуку, отриманні і розповсюдженні інформації. Українські журналісти, які працюють у прифронтових чи деокупованих містах, спостерігали різні інформаційні впливи в залежності від регіону проведення воєнних дій.

Нами було проведено 13 напівструктурованих інтерв'ю з працівниками медіасфери з Херсонської, Харківської, Чернігівської, Запорізької і Донецької областей [1, с. 201].

Однією з перешкод соціальних комунікацій були обстріли російською армією передавачів теле- та радіо сигналу, інтернет-обладнання. У прокордонних областях, які також час від часу піддаються обстрілам, російські війська застосовували глушіння та трансляцію власних пропагандистських меседжів. Відповідно українське суспільство не мало змоги отримати інформацію та комунікувати за допомогою інтернету та мобільного зв'язку, а також користатися інформацією телеканалів і онлайн медіа.

У зв'язку із обстрілами електростанцій, обладнання мобільних операторів та інтернет-провайдерів виникла потреба у виробництві періодичної друкованої продукції (листівки, газети). Наприклад, в осадному Маріуполі листівки поширювали патрульна поліція та волонтери, до складу яких також входили місцеві журналісти. В Херсонській [2] та Харківській [3] областях почали відновлювати локальну пресу, адже для населення газета стала важливим джерелом інформації.

Глушіння теле- та радіосигналів був і є одним з основним методів перешкоджання комунікації між офіційною українською владою і населенням. Окупанти повністю підміняли контент своїми меседжами. Проте у Херсоні була можливість прослуховувати «Єдиний марафон». За словами одного з респондентів, росіяне надавали безкоштовний доступ до супутникового російського телебачення. Восени 2022 р. можна було користуватися українським супутниковим телебаченням Viasat, проте платно. Мешканці отримували українські новини за допомоги цього супутникового каналу, який росіяни не глушили [1, с. 203].

З 2022 р. популярність Телеграму в українському суспільстві зростало, тому що платформа швидко завантажує новини та візуальний контент в умовах вимкнення електрики або слабкого мобільного інтернету. Меседжер став не тільки способом комунікації між людьми, але одним з популярних джерел інформації. Проте у 2024 р. влада поставила питання про закриття проросійського меседжера в Україні, діяльність якого не регулюється в правовому чи етичному полі. За словами народного депутата України, голови Комітету ВР з питань свободи слова Ярослава Юрчишина, «в Україні немає майже місць, які не зазнавали ворожої атаки, і водночас мати мережу, яка найімовірніше має стосунки та чітке підпорядкування російським спецслужбам, тільки через те, що вона у чомусь десь зручніше, то це питання відсутності прагнення до виживання. Нам треба вижити у війні, а в інформаційній війні Telegram, ТікТок – зброя, яка використовується проти нас» [4]. Українські журналісти протидіють ворожій пропаганді в Телеграм, зокрема мають свої авторські та медіа

канали, в яких професійно інформують свою аудиторію про події, факти, явища.

В онлайн-комунікації українських журналістів слід зазначити також тенденцію реагування на ворожий контент за допомогою гумору, доведення до абсурду, створення мемів. Дослідники Р. Горбик та Д. Орлова стверджують, що публічна дипломатія України у воєнний час значною мірою покладалася на ефективний трансмедійний сторітелінг. Українські журналісти та фахівці з комунікацій опанувала меметичну війну різних форматів на різних медіаплатформах [5].

Під час тимчасової окупації в Херсоні, Чернігові, Ізюмі (Харківська область) або в окупованих містах Донецької (Маріуполь) та Запорізької (Бердянськ) областях можна було спостерігати розповсюдження ворожих газет, листівок з пропагандистською символікою, білборди з лозунгами. Про це зауважили п'ятеро респондентів. Своєю чергою, за протести, інакодумство, незгоду на окупованих територіях російські спецслужби заарештовували українців або записували їхні «виправдувальні» відеозвернення.

Розповсюдження ворожих фейків про окуповані території також є методом перешкодження соціальним комунікаціям серед місцевого населення. Наприклад, російські журналісти систематично випускали фейкові телевізійні репортажі або статті про конспірологічні теорії щодо таємних лабораторій, які начебто створюють віруси, «бойових» комарів в Херсонській, Донецькій, Запорізькій областях. Українські журналісти під час наших інтерв'ю виділили такі фейкові новини і спростували їх, тому що добре знають свої міста, підприємства, установи тощо.

Отже, робота локальних журналістів в українських прифронтових або окупованих чи деокупованих містах є важливою, адже вони не тільки висвітлюють факти і події, але також спостерігають, аналізують і протидіють ворожій пропаганді. Вони швидко орієнтуються в інформаційному просторі, публікують інформацію в різних типах медіа, користуються різними каналами комунікації.

Література:

1. Melnykova-Kurhanova O. The Ukrainian journalists' work on the frontline territories as a counter to Russian propaganda. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. Том 35 (74) № 4 2024. Ч. 1. С. 200–205.

2. НСЖУ. У Змієві на Харківщині за сприяння НСЖУ вийшов перший від початку війни номер місцевої газети. URL: <https://nsju.org/>

novini/u-zmiyevi-na-harkivshhyni-za-spryyannya-nszhu-vyjshev-pershyj-vid-pochatku-vijny-nomer-miscevoyi-gazety (дата звернення: 01.12.2024).

3. НСЖУ. У Херсоні розповсюджують свіжий номер газети «Новий день». URL: <https://nsju.org/novini/u-hersoni-rozprovsvudzhuyut-svizhyj-nomer-gazety-povuj-den> (дата звернення: 01.12.2024).

4. Кореспондент. (Не)безпечний Telegram: чи треба закривати месенджер. URL: <https://ua.korrespondent.net/articles/4707847-nebezpechnyi-Telegram-chy-treba-zakryvaty-messendzher> (дата звернення: 01.12.2024).

5. Horbyk R., Orlova D. Transmedia storytelling and memetic warfare: Ukraine's wartime public diplomacy. *Place Brand Public Dipl.* 2023. № 19. P. 228–231.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-516-7-3>

HUMAN RIGHTS JOURNALISM IN UKRAINE AS JOURNALISM OF SOCIAL CHANGE: HISTORIOGRAPHY OF THE ISSUE

ПРАВОЗАХИСНА ЖУРНАЛІСТИКА В УКРАЇНІ ЯК ЖУРНАЛІСТИКА СУСПІЛЬНИХ ЗМІН: ІСТОРИОГРАФІЯ ПИТАННЯ

Shenderovskiy K. S.

*Candidate of Sciences in Social Communications,
Associate Professor
Educational and Scientific Institute of
Journalism of Taras Shevchenko
National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

Шендеровський К. С.

*кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент
Навчально-науковий інститут журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

Питання становлення правозахисної журналістики в Україні є малодослідженим, тим більше за умов міждисциплінарного наукового напрямку поєднання соціальних, поведінкових та гуманітарних в цілому та юридичних зокрема наук у сфері утвердження цінності життя людини та захисту її прав [8, с. 89–90]. Актуальність теми випливає з еволюції сучасного медіапростору в Україні та ґрунтується на протиставленні парадигми закритого суспільства, що спирається на обмеження громадянських прав, маніпулятивні технології, та парадигми відкритого демократичного суспільства.